

самотності, оскільки навіть у таких випадках знаходять можливість займатися улюбленою справою, мають гарне почуття гумору, на них мало впливають думки інших, відчують жагу до життя і інтерес до вирішення проблеми, вони весь час на підйомі, їм не буває нудно.

А. Маслоу довів, що подібні особистості, на жаль, складають меншість людства, близько 1% всіх дорослих людей, але саме вони рухають вперед суспільний прогрес, задають тон суспільним процесам, зберігають культурний потенціал і роблять більшість наукових відкриттів. Як зазначає дослідник, ці люди не ідеальні, їм властиві помилки і радикалізм у поглядах, складні характери, яки провокують конфлікти з оточенням, але це всебічно розвинені особистості у кращому своєму прояві.

Негативні реакції оточення, як правило, обумовлені знаходженням самих критиків на нижчих щаблях піраміди потреб, дисонансом у цінностях і вужчим світоглядом. Таким чином, з психологічної точки зору можна сміливо вважати О. Тихого яскравим прикладом сучасної самоактуалізованої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики. / А. Маслоу. – СПб: Евразия, 1999. – 432 с.
2. Тихий О. Для чого я живу?// журн. «Новое время». – № 1. – 1990. – С. 34–40.

*Ємельяненко Г. Д., Рязанова Д. В.
(м. Слов'янськ)*

ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ О.ТИХОГО

*«Люблю свою Донеччину, її степи,
байраки, лісосмуги, терикони.
Люблю і її людей, невтомних трударів
землі, заводів, фабрик, шахт».*

Олекса Тихий

Сучасна цивілізаційна ситуація ставить нові етичні проблеми перед наукою. Минулим виявляється уявлення про те, що будь-яке наукове знання є благим та корисним, так само як і будь-яка пізнавальна діяльність та практичне застосування її результатів. У цій ситуації починає формуватися новий тип наукової діяльності, новий тип експериментів, новий тип організації наукового пошуку, при якому вчений насамперед зобов'язаний обґрунтувати не тільки соціальну значущість своїх ідей, але й їхню співмірність з життєвими цінностями суспільства. Відтепер існує вимога застосовування етичних оцінок не тільки до результатів наукової діяльності, а й до самого процесу наукових досліджень. Головним завданням їх етичного регулювання виступає захист людини від сполученого з такими дослідженнями ризику. І задум, і ідея, і концепція майбутніх пошуків повинні існувати не лише в теоретичному і практичному, але й в етичному вимірі. В системі філософсько-гуманітарної освіти етика завжди відіграла важливу роль, яка постійно збільшується з огляду на ті проблеми, які виникають перед людиною в процесі подальшого розвитку сучасної цивілізації.

На сьогоднішній день у науковій етиці складаються такі напрямки як, вивчення етичних проблем, що породжуються взаємодією людей й суспільства в цілому, та особлива сфера, пов'язана з взаємодією в межах самого наукового співтовариства.

Концепція розуміння проблеми сучасного виховання О. Тихого є унікальною в сучасній етичній теорії, оскільки етика схарактеризована у нього як цілісний, комплексний феномен філософського, світоглядного, педагогічного знання, яке відтворює людське ставлення до моралі й моральності, і водночас виступає «культурою свідомого самовизначення людського суб'єкта». «А ось інтелігенція, особливо вчителі, працівники органів освіти, письменники, журналісти, діячі культури не можуть, на мою думку, йти за потоком, а повинні активно втручатись у культурне життя, дбати про мораль, патріотизм отих рабів німих, на сторожі біля яких Т. Шевченко поставив слово, живу мову народу (гнучку, багату, мелодійну, чудову)» [1, с. 34–35].

У межах дослідження змісту і сенсу етичних ідей О. Тихого, здійснювалася їх класифікація, що, зрештою, дозволило виокремити їх головну проблему. У першому наближенні такими вважаються різноманітні функції моралі, проблеми національної культури, патріотизм, функціонування рідної мови. «За навчання рідною мовою боролися всі кращі представники українського народу: Шевченко, Коцюбинський, Марко Вовчок, Грінченко, Драгоманов, Леся Українка та інші» [1, с. 31].

Загалом, усі проблеми етики умовно можна розмежувати на традиційні, давно відомі, та новітні,

що виникли останнім часом в процесах розвитку етичного знання в сучасному світі. Отже, до традиційних можна віднести специфіку методологічних засад етичного знання, співвідношення соціального та природного в процесах формування моральної свідомості, методології підходу до вивчення моральної діяльності людини, співвідношення суб'єктивних та об'єктивних факторів морального вибору індивіда, соціальної обумовленості такого вибору, свободи волевиявлення, ціннісних орієнтацій людини та суспільства, меж моральної припустимості. «Мене вчили і я вчив, що не хлібом єдиним живе людина, що сенс життя в творенні добра людям, у піднесенні матеріального та культурного рівня народу, у пошуках істини, у боротьби за справедливість, національну гордість та людську гідність, у громадській відповідальності за все, що твориться за мого житті» [1, с. 36].

Практично кожна теоретична проблема в етиці так чи інакше пов'язана, або продукує іншу: моральний фаталізм та моральний волюнтаризм – виносять моральний вибір за межі добра і зла, а О. Тихий неунікнено приходить до необхідності вирішувати проблему обумовленості морального вибору суб'єктивними та об'єктивними факторами, при цьому неунікнено торкається проблеми моральної необхідності, морального ідеалу. «Хай кожний народ живе на своїй землі, хай творить в міру своїх можливостей культуру та науку і ділиться своїми здобутками з усіма народами світу. Хочу, щоб і український народ, зокрема, його частка – донбасівців, вносив свою лепту в скарбницю світової культури» [1,

с. 38–39]. На цьому ж рівні виникає й проблема активності суб'єкта, проблема цінностей, проблема морального конфлікту. Моральний фаталізм та моральний волонтаризм продукувалися дилемою морального вибору, релігійні етичні вчення, біологічні концепції пояснення моралі в етиці, або ж ті самі соціально-економічні та класові етичні теорії – дилемою визначення причин виникнення моралі. «Проблема навчання та виховання дітей з незапам'ятних часів була на першому місці в усіх народів в усі віки. Працелюбства та ремесла вчили батьки, грамоти та наук – школа, віри та моралі – церква» [1, с. 55].

Свої статті О. Тихий присвячував проблемам громадського дискурсу як гарантії моральної орієнтації у прийнятті політичних рішень, професійно займався проблемою соціальної відповідальності, процесами формування моралі в умовах загострення політичної кризи. «Національне питання на Донеччині, на мою думку, не розв'язане, і розв'язане воно буде лише тоді, коли кожен українець буде свідомий того, що належить до свого народу, йому служить, для нього живе, за нього бореться. Коли кожен чужинець поставить перед собою запитання: «Хто він? Для чого він на Донецькій землі? – Колоніст? Заробітчанин? Емігрант? Незамінний бажаний спеціаліст чи нахлібник-дармоїд на шії «братнього» народу?»» [1, с. 65].

Водночас, О. Тихого приваблює ідея, яка виражається в тому, що можна створити справедливе суспільство, на основі юридичних законів, морального імперативу і розуму. Людина будучи відірваною від вищих цінностей свого буття не може перебувати в

гармонії та злагоді з собою. Звичайно, О. Тихий вірить в те, що людина може бути вільною в поведінці, в душі, та зможе подолати зло і вступити на шлях добра. Але знаючи одночасно з цим і історію всього людства він сумнівається, що це можливо в рамках тієї історії, яку він бачить. О. Тихий намагається аналізувати історію людства в своїх статтях, листах, заявах, і він показує, що люди дуже часто намагаються йти шляхом більш легким, а отже більш згубним, тобто вони йдуть шляхом задоволення своїх бажань. «З гори завжди можна недораховувати або переврахувати національні особливості того чи іншого народу. А сам народ, особливо, коли майже 100% письменних, коли є національна інтелігенція, національні кадри, краще знає, що йому необхідно як в галузі господарських потреб, так і в галузі культури, моралі, традицій. Кожен народ знає свої можливості» [1, с. 69–70].

Отже, провідні вітчизняні етики також шукають сьогодні певні шляхи виходу з тих невирішених проблем, які постали і постають перед суспільством. Пошуки ідеальної моделі моральних суджень, загальнозначущих правил, необхідних для формалізації обґрунтованих, моральних висновків супроводжували усе життя О. Тихого. «Сумно і моторошно стає на душі при аналізі того, що бачиш навкруги» [1, с. 39].

ЛІТЕРАТУРА

1. Олекса Тихий: думки про рідний Донецький край (Том I). / Упорядкували Овсієнко В. В., Олійник М. В., Півень В. Ф., Фіалко Є. Б. – Донецьк:

ТОВ «Поліграфічний будинок «Донеччина», 2012. – 416 с., 24 стор. іл.

2. Теоретичні проблеми сучасної етики: навчальний посібник / [Єрмоленко А. М., Ємельяненко Г. Д., Кисельов М. М. та ін.]. – Полтава: ГНПУ імені В. Г. Корленка, 2012. – 232 с.

*Загнітко А. П., Загнітко Н. Г.
(м. Вінниця)*

**МОВНИЙ СВІТ І МОВНИЙ ПРОСТІР
ОЛЕКСИ ТИХОГО:
НЕЗВІДАНИ ГЛИБИНИ РІДНОГО СЛОВА**

Олекса Тихий належить до знакових особистостей в історії України, що пов'язано з його активною життєвою та громадянською позиціями, визначальними чинниками яких слід уважати: 1) відстоювання принципів прав самоідентифікації та самовираження з послідовним національним самовиявом кожної національної особистості; 2) напрацювання напрямів розбудови світоглядних орієнтирів із національно-ментальними домінантами й національно мотивованими життєвими цінностями; 3) правозахисна діяльність за поцінування загальнолюдських цінностей та обстоювання права особистості на вільне вираження думки; 4) активна робота на ниві відродження національно зорієнтованих принципів патріотичного виховання й активізація новітнього навчання поза формалізованою